

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ulica Machiavelli 22-II. - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta 18 —
CENA: posamezna številka L 20. — Naročnina:
mesečno L 85, letno L 1.020. — Za inozemstvo:
mesečno L 150, letno L 1.800. — Poštni čekovni
računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto V. - Štev. 18

Trst - Gorica 4. maja 1951

Izhaja vsak petek

Osvobodilna fronta

V preteklem aprilu, ob priliki desetletnice ustanovitve Osvobodilne fronte, so napravili babičevci niz naporov, da bi obudili k življenju to organizacijo, ki je odigrala med našim narodom tako vidno vlogo v času druge svetovne vojne. Potem ko so nekaj let s pomočjo SIAU-a in fratelančne politike sami pomagali uničevati duha Osvobodilne fronte, so proglasili, da je poudarjanje narodne zavesti nekaj reacionarnega, se sedaj zopet naenkrat vračajo na svoje nekdanje stopinje in si znova poizkušajo pridobiti zaupanje našega naroda, sklicujoč se na nekdanja gesla.

Toda med preteklostjo, ko so mnogi primorski Slovenci verjeli komunističnim obljubam, in sedanjostjo leži pomembna doba petih let. V tem času so imeli ljudje priliko dobera spoznati razliko med komunističnimi obljubami in komunistično stvarnostjo. Zato sedaj ne morejo več verjeti babičevskemu zapeljevanju in zastoj je vsako sklicevanje na tradicije Osvobodilne fronte.

Se tako zviti članki in govorniške cvetke ne morejo prikriti prepada, ki so ga dogodki odkrili med komunističnim in narodnim pojmovanjem Osvobodilne fronte. Narod je pojmoval iskreno, zanj je umiral in trpel. Komunisti pa so vse to samo izrabili tako grdo in sebično, kakor ni tega napravil najsvetejši narodni čuvstvišje niče v slovenski zgodovini. Mnogi si še danes obupno maše ušesa ter zapirajo oči, kajti težko je priznati, da so bile vse težke žrtve zaman, težko je priznati, da si bil razočaran v svoji najgloblji veri. Toda prisluškovanje odmevom življenja z druge strani meje, pogled na dopajanja v Trstu po letu 1945 ne more varati. Preveč je nezgodnih dokazov, ki izpričujejo, kako prezirljivo so bila izigrana narodna pričakovanja.

In ljudje, ki nosijo odgovornost za vse to, si upajo zeleti, naj bi jim Slovenci izbrisali njihovo krivdo in jih oprostili vsake odgovornosti?

To je nemogoče. Osvobodilna fronta je danes zgodovinsko dejstvo, spomenik, ki izpričuje na eni strani vso veličino narodove plemenitosti, zavednosti in požrtvovalnosti na drugi strani pa ovekovečuje za vse večne čase neizmerno hudobijo in neiskrenost omenjene komunistične klike, ki je vse te lepe narodove lastnosti in njegovo zaupanje šele pred kratkim do skrajnosti izkoristila. Kot taka je Osvobodilna fronta pojem določene dobe, mavzolej vseh onih, ki so se polni plemenitih nagibov zanj žrtvovali, obenem pa tudi opomin vsem živim, naj v bodoče nikdar več ne verujejo skrajnejšem, posebno ne komunistom, in naj nikdar več ne izročajo svoje usode slepo v njihove roke.

Ta zgodovini pripadajoča Osvobodilna fronta bo v današnjem času izpolnila svojo nalogo prav s tem, ker bo z v njej preživetimi izkustvi preprečila našim ljudem, da bi komunistom še drugič nasledili. Nezanimanje domačega prebivalstva za prireditve na Pradihah, Opčinah, v Bazovici in drugod je živ dokaz, da so mnogi pravilno razumeli ta nauk, ki izhaja iz preteklosti Osvobodilne fronte.

Svetujemo vsem, da se po tem nauku ravnavajo. Babičevci je treba dopovedati, da so odigrali in da je najboljšje, kar lahko napravijo da se umaknejo. Odpokličijo naj svoje eksponente in likvidirajo svoje hirajoče organizacije. Uvideti morajo, da nikakor ne morejo izbrisati s sebe vseh tistih madežev, ki jim onemogočajo, da bi igrali vlogo kristalizacijskega središča, okrog katerega bi se koncentrirale vse narodne sile. Opustiti morajo svoj sen o nadladi. Ne oni, temveč domače, zdrave in od radečih režimov neodvisne sile so poklicane, da odsej zastopajo interese tukajšnjega slovenskega življa!

Zato naj puste raje na miru Osvobodilno fronto, naj ne poizkušajo reševati svoje obupne položaja s tem, kar ni njihovo, temveč že zgodovinsko ali kvečjemu narodovo. Ni dobro, da obujajo bitje, ki so ga sami ubili. To bitje — Osvobodilna fronta — je namreč njihova najtežja obremenilna priča in kjer koli bi nastopila, bo za komuniste vsaka pravda izgubljena.

Občinski proračun

Govor obč. svetnika SDZ dr. J. Agneletta na seji trž. obč. sveta dne 2. maja 1951

Letošnji proračun izkazuje izboljšanje v primerjavi z lanskim v kolikor je primanjkljaj znižan od 2.200.000.000 lir na 1.900.000.000 lir. Vendar so pa osebni izdatki medtem narasli od 2.104.000.000 lir na 2.119.000.000 lir. Dejanski dohodek pa dosegajo samo polovico izdatkov in komaj krijejo osebne izdatke.

Finančno stanje občine je kritično in zaenkrat ni izgledov, da bi s sedanjim načinom uprave mogli olajšati breme davkov in drugih dajatev. Res je, da v dveh letih ni bilo mogoče urediti občinskega finančnega stanja, vendar je nujno potrebno priti čimprej do ključa za ureditev prilik.

Krivda za sedanje stanje je v birokratičnem upravnem sistemu, ki se je razpredel po tržaški občini, zlasti po l. 1945.

Treba je poenostaviti vso upravo!

Demokratski red ne potrebuje skrajno zamotanega upravnega sistema z armado uradnikov, kakor se to dogaja v totalitarnih državah. Prav tako ne potrebuje policijskega nadzorstva nad prebivalstvom. Ne potrebuje zaupnih in bolj ali manj tajnih policijskih informacij.

Dolge vrste na anagrafskem uradu so samo dokaz za nevrzdržno birokracijo, ki jo je uvedla v Trstu italijanska upravna zakonodaja. Poenostaviti je treba upravo v samem interesu ljudstva in občinskih financ! Zmaga naj načelo, da je človek, dokler se nasprotno ne dokaže, pošten in ne nepošten.

Seveda je treba v to svrhu vnesti novega duha v upravo, in sicer demokratičnega duha brez diskriminacij glede pripadnikov različnih političnih skupin.

Vsiljuje se nam zahteva po novem občinskem zakonu, ki naj da občini oblast in avtonomijo v skladu s sodobno demokratično upravno zakonodajo. Občinski odbor bi se moral zavzeti pri ZVU, da uvede tak nov zakon!

Centralizem nima več nobenega pomena v Trstu. Na STO-ju, ki ima 400.000 prebivalcev, ne potrebujemo pokrajine in pokrajinskih uradov, ki naj bi posredovali med občinsko in državno oblastjo.

Potrebna je redukcija občinskega osebja. Vendar se pri tem ne sme vreči odvisno osebje kar na cesto, temveč ga je treba usmeriti k produktivnim panogam gospodarstva. Seveda ne bo pri nas dovolj dela za Tržačane, dokler se bodo iz Trsta prestavljali osrednji sedeži njegovih najvažnejših podjetij, ladij in pomorskih družb, in se bo Trstu v škodo pospeševalo gospodarstvo različnih mest italijanske republike.

Prišli smo s tem do vprašanja brezposelnosti. Dolžnost občine in ZVU je, pospeševati na STO-ju investicije kapitalov in ustanavljanje industrijskih, pomorskih in trgovskih podjetij ne glede na njihov izvor. Trst nima lastnih kapitalov, zato jih mora dobiti iz tujine.

V Trstu je treba zaradi tega ukiniti vse zakone, ki kot ostanek fašistične zakonodaje in avtarhičnega gospodarstva preprečujejo ali kakor koli ovirajo gospodarsko

Tržaško vprašanje na pariški konferenci

Pariška konferenca štirih namestnikov poteka še vedno brez večjih izgledov na uspeh.

V zadnjem času je bilo tržaško vprašanje večkrat predmet zanimivih razgovorov med ameriškim in sovjetskim zastopnikom.

Sovjetski zastopnik vztraja na tem, da pride tržaško vprašanje na dnevni red štirih zunanjih ministrov, in sicer v nedvoumni in obvezujoči obliki. Pri tem je ameriški zastopnik iznesel nekaj pravnih pomislekov.

Ameriški zastopnik trdi, da ne spada v pristojnost štirih zunanjih ministrov razpravljanje o izvedbi italijanske mirovne pogodbe v zvezi z določbami o Trstu, ker more o tem odločati samo Varnostni svet OZN. Glede na sovjetski odtok, da je postal Trst ameriško vojaško oporišče, je pojasnil ameriški zastopnik, da so ameriške čete v Trstu v skladu z mirovno pogodbo, ki določa vojaško zasedbo Svobodnega tržaškega ozemlja po zavzetosti sliha do imenovanja guvernerja in do uveljavitve statuta za STO.

dejavnost inozemcev in investicije kapitalov na našem ozemlju. Za pospeševanje teh investicij je neobhodno potrebna ukinitvev zakona o poimnostnosti delnic trgovskih družb, ki že delujejo in ki bi se še ustanovile na STO-ju. Ta zakon je vpeljala med vojno fašistična vlada z zak. dekr. št. 1148 z dne 25. oktobra 1941. Namesto tega zakona je treba uzakoniti brezimnostskost delnic in vrednostnih papirjev.

V zvezi z brezposelnostjo in s stanovanjsko krizo je bilo tudi govora o begunskem vprašanju. Begunci, ki so bili primorani, zapustiti svoje domove, da si tako rešijo življenje, so vredni vse naše naklonjenosti in pomoči. Vendar težavne življenjske prilike v Trstu nas primorajo, da ločimo begunce v one, ki so državljani STO-ja, in one, ki so od zunaj in nimajo tega državljanstva. Ti zadnji, v kolikor so brez življenjskih sredstev, se ne bi smeli ustavljati v Trstu, temveč bi jih bilo treba usmerjati v kraje italijanske republike, kjer je zanje več izgledov za delo in zaslužek.

Podjetje ACEGAT s svojim naraščajočim primanjkljajem otežkoča gospodarski položaj in življenjsko raven tržaškega prebivalstva. Strinjam se z municipalizacijo javnih podjetij, če je to v korist prebivalstva. Ko pa je razvoj municipaliziranega podjetja odvisen zgolj od stalnega obremenjevanja potrošnikov z raznimi rastočimi dajevami, ga je treba nadomestiti z osebnimi podjetji, če je to koristneje za mestno skupnost.

Municipalizacija ne sme biti svrha sama sebi, temveč mora olaj-

šati meščanom uporabljanje javnih uslug po primernih cenah.

Videli smo, kako so zasebna podjetja napravila plodonosne take avtobusne proge, ki jih je ACEGAT smatral za pasivne. Te proge danes lepo uspevajo v zasebnih rokah! Zato se nam vsiljuje tudi vprašanje, ali ne bi kazalo prepustiti podjetje ACEGAT v zasebne roke, če je to koristneje za našo občino.

Cepprav je kurz lire že dalj časa ustaljen, cene na drobno, zlasti za živila, stalno naraščajo v Trstu. Ta pojav je vzemirljiv. Vzrok tega naraščanja je v samovoljnem dviganju cen nekaterih trgovcev, ki izrabljajo vsako priliko za dviganje cen. Za veliko noč so se na primer cene živil dvignile zaradi večjega povpraševanja. Po veliki noči se je povpraševanje normaliziralo, vendar so ostale cene nespremenjene. Glede na cene na drobno je treba priti, da se nekateri predmeti (blago za obleke) prodajajo celo 300 odstotno dražje kot znaša njihova nakupna cena! Jasno je, da je v nujni zvezi z naraščanjem cen borba za povečanje med in plač s sledečimi stankami itd. V Trstu obstoja komisija za cene, ali ni storila še ničesar, da bi se cene znižale ali vsaj kontrolirale. Trgovci in prodajalci mora imeti svoj zaslužek, ali prodajati nabavljeno blago od 100 do 300 odstotkov dražje, kot je stalo, ni pošteno. Zato je potrebno odpraviti vse ovire, ki omejujejo svobodno konkurenco na tržaškem trgu.

Prehajam sedaj k razpravljanju o občinski upravi z vidika slovenskega prebivalstva.

Slovenci so razočarani z delovanjem občinskega sveta in odbora, ki sta izšla iz volitev l. 1949.

a) Šolstvo

Ugotavljam, da je obč. svetnik prof. Gregoretti priznal potrebo po slovenskih šolah. Ne morem pa deliti mnenja, da je treba omejiti slovenske šole sorazmerno s številom Slovencev, v kolikor je ta omejitev mišljenja s kakovostnega vidika, namreč da bi Slovenci razpolagali le z nekaterimi vrstami šol. S številčnega vidika, glede razredov in učnega zborna, je pa omejitev dana sama po sebi po številu učencev in dijakov.

Stalno smo zahtevali ustanovitev novih slovenskih otroških vrtcev, posebno za področje ulice Sv. Frančiška, ulice Donadoni, Kolonje, Proseka itd. Odgovor je pa bil vedno odklonil, ali zaradi dozdnevne pomanjkanja prostorov ali pa zaradi pomanjkanja sredstev, medtem ko so se vedno našli prostori in sredstva za italijanske otroške vrtce, kjer koli se je izkazala potreba po njihovi ustanovitvi (Elizabetske poljane, Sv. Ana, Kolonja itd.).

Pomanjkanje slovenskih otroških vrtcev ima za posledico raznorodno slovenskih otrok: starši, zlasti pa delavci so v večini primerov primorani pošiljati otroke v otroške vrtce; v kolikor ni slovenskih otroških vrtcev, so starši primorani pošiljati otroke v italijanske otroške vrtce.

Občina vzdržuje samo dva slovenska otroška vrtca, in sicer pri (konec na 4. strani)

Pred italijanskimi upravnimi volitvami

Dne 27. maja in 10. junija bodo v severni Italiji obč. in pokraj. volitve. Volilna borba dosega prav te dni svoj višek in so vanjo poglavitni vodilni italijanski politiki. Za vlado sta posegla v volilno borbo smpredsednik De Gasperi in prosvetni minister ter glavni tajnik demokratske stranke Gonella. Zanimivo je, da se mora De Gasperi pri volilni borbi za svojo stranko še vedno posluževati obrobjenih in preživelih iredentističnih gesel!

Volitve bodo potekale v glavnem v znamenju neizprosne borbe med demokratsčvom in socialkomunizmom. Majhne vmesne stranke, volitvah v južnem delu Italije, ki bodo šele v jeseni.

do monarhistov in fašistov, so pred izgubo na svojem pomenu. V tem je bistvena razlika med sedanjimi volitvami in onimi pred tremi leti, ko je saragatovski socialistični milijon glasov imel važno težo v koalicijski vladi, v kateri so tudi republikanci in liberalci, čeprav šibki, s svojimi gospodarskimi strokovnjaki dali trdno ogrodje neizkušeni, vendar pa masovno močni demokratski stranki, ki se je s tem mogla uspešno kosati z nevarno socialkomunistično opozicijo.

Proglas socialističnih voditeljev v pregnanstvu ob priliki 1. maja

Mednarodni urad Svobodnih sindikatov v pregnanstvu poziva delavce v komunističnih državah podložnicah, naj nikar ne verjamejo miroljubnim izjavam, ki jih dajejo komunisti ob priliki 1. maja. Devet sindikalnih voditeljev v pregnanstvu je izdalo 27. aprila v Parizu proglas, v katerem svari delavce pred miroljubnimi komunističnimi govori, češ da komunisti govori o miru, pripravljajo pa vojno.

V proglasu obdolžujejo komunistične samoderžave, da so organizirali silne vojske, ki ogrožajo neodvisne države.

Na to pozivajo v imenu svojih sodržavljancev sovjetske čete in zapniko, naj se umaknejo iz držav, ki so jih zaslužili, in zahtevajo obnovo svobode in narodno neodvisnost, politično, gospodarsko in socialno demokracijo ter svobodo za sindikate.

Pozivajo nadalje svoje rojake, naj se ne pustijo omajati od izjav komunističnih voditeljev in naj širijo misel, da ne bodo nikoli uporabili orožja proti narodom, ki so še svobodni, niti proti tistim, ki se borijo za osvoboditev.

Potem podarjajo dopisniki proglasa, da se zavedajo, da bi njihovi sodržavljani radi dvignili svoj glas v znak protesta. Vendar jih pozivajo, naj ostanejo mirni, ker bodo kot njihovi sindikalni tova-

riš v pregnanstvu govorili v imenu podjarmljenih.

Končno izjavljajo v svojem proglasu, da bodo na dan 1. maja stali pod obtožbo vladavine, ki jo označujejo za zločinsko. Podpisniki proglasa žigosajo komunistične samoderžave za pešiče ljudi, ki naslanja svojo vladavino na podjarmljene sužnje, na najbolj okrutno izkoriščanje človeka po državi. Proglas so podpisali:

Bivši narodni poslanec in član izvršnega odbora bolgarske socialdemokratske stranke dr. Juraj Petkoff;

bivši tajnik zveze estonskih sindikatov Johannes Michelson;

tajnik madžarske zveze sindikatov Karoly Peyer;

član izvršnega odbora poljskih sindikatov Franciszek Bialas;

bivši glavni tajnik sindikata romunskih rudarjev Eftimie Gnerman;

bivši pomočnik glavnega tajnika češkoslovaške zveze delavskih sindikatov Arno Hais;

član zveze poljedelcev in urednik ukrajinskega lista »Napreje« E-mil Wolynay;

bivši predsednik beograjske delavske zbornice in predsednik jugoslovan. socialdemokratske stranke Zivko Topalović ter

bivši glavni tajnik litavske zveze delavskih sindikatov Bruno Kalnins.

Ukinitvev ameriškega dnevnika v Rimu

Italijanska policijska oblastva so prepovedala izhajanje ameriškega dnevnika »Rome Daily American«, ki so ga tiskali v Rimu od konca vojne dalje.

Proti amerškemu dnevniku so se v zadnjem času zaganjali rimski italijanski časopisni krogi pod vodstvom dnevnika »Il Messaggero«.

Policija utemeljuje izdano prepoved z razlogi javnega reda in miru.

Vest o ukinitvi ameriškega dnevnika v Rimu je skrajno mučno odjeknila v Zedinjenih državah!

Podatki o ameriški proizvodnji

Charles E. Wilson, ravnatelj ameriškega urada za obrambno mobilizacijo, je imel pri slavnostnem letnem kosilu poročevalskega urada ameriških časopisnih izdajateljev govor, v katerem je navedel nekaj zanimivih podatkov o sedanjih ameriški industrijski proizvodnji.

Izdelava jekla je v marcu presegla 9.000.000 ton. V prvem četrtletju letošnjega leta je znašala 25,7 milijonov ton. Se nikoli ni dosegla v enem četrtletju take višine.

Primerjal je sovjetsko proizvodnjo jekla, ki baje doseže 27.200.000 ton letno in ki bi naj narasla do leta 1960 na 60.000.000 ton letno, z ameriško proizvodnjo, ki znaša zdaj 108.000.000 ton letno in bo v prihodnjih dveh letih narasla na 117.000.000 ton letno.

Vrednost ameriške proizvodnje pa je naraščala od 56 milijard dolarjev v l. 1933 na 100 milijard v letu 1940, na 215 milijard v letu 1949, na 300 milijard ob koncu leta 1950 in bo dosegla v prihodnjih treh letih vrednost 345 milijard dolarjev, s čemer bo zadostila vsem obrambnim potrebam in bo ohranila civilno potrošnjo na ravni, ki jo je dosegla do vojne na Koreji.

Izjavil je tudi, da lahko Združene države »kot bi trenile podvoje svojo najvišjo vojno proizvodnjo izza časa druge svetovne vojne, če bi bilo treba.

Uzakonjena nesvobodnost delavcev v Sovjetski zvezi

Dr. Vladimir Gsovski, strokovnjak za inozemsko zakonodajo v ameriški kongresni knjižnici, je objavil v mesečniku »Monthly Labor Review«, ki ga izdaja Urad za delavsko statistiko, nadaljevanje svoje razprave o zatiranju delavske svobode v Sovjetski zvezi, odkar ni več zasebnih podjetij.

V razpravi analizira sovjetsko delavsko zakonodajo in razkriva njen nedemokratični značaj. Tako n.pr. sovjetski zakoni dopuščajo, da lahko tovarniški ravnatelji ali delodajci pošljejo delavca, ki se brani prevzeti novo delo, katerega mu določijo, za 20 dni v zapor, in to brez vsake sodne obravnave.

Sovjetska delavska zakonodaja — v skladu z odlokom vrhovnega sovjeta iz leta 1947 — tudi dovoljuje prisilno delo 12-letnih otrok, gojencev industrijskih in prometnih šol.

Delavci, ki brez dovoljenja zapuste svoje delo, so lahko kaznovani z ječo; tistim, ki delajo v vojni industriji, grozi za tak prestopek celo do 8 let ječe.

Delavci morajo jamčiti s svojo plačo za izpolnitev delovne naloge. Pravico določanja delovnega časa, plač in mezd pa si prilašča izključno država.

Združene države in Formoza

Namestnik ameriškega obrambnega ministra Lovett je izjavil 25. aprila na tiskovni konferenci, da bo potrebno novo osebje za ameriško vojaško odposlanstvo, za katero je zaprosila nacionalistična kitajska vlada na Formozi. Poleg 116 častnikov in moč, ki so odpotovali na Formozo v preteklem tednu, bo verjetno odšlo še nadaljnjih 400 do 500 moč.

Lovett je odgovoril na vprašanja, da ni v mnenju obrambnega ministrstva glede politike za nevtraliziranje Formoze kot zavarovanja boka sil OZN na Koreji nobene spremembe.

Četrty občni zbor Slovenske demokratske zveze za Svobodno tržaško ozemlje dokaz politične zrelosti demokratičnih Slovencev

Slovenska demokratska zveza ne-nehno dokazuje, da so potrebe slovenskega naroda osnovno načelo njenega delovanja in je njihova zadovoljitev njena glavna naloga. S takim delovanjem se je SDZ tudi opredelila do nosilcev uveljavljanja internacionalnih političnih težav med Slovenci, ker postavljajo narodne koristi in narodno svobodo v podrejeno vlogo.

Slovenska demokratska zveza ima značaj narodne svojstvenosti. Vanjo imajo dostop vsi Slovenci, ki so pripravljeni reševati vsa vprašanja v duhu narodne povezanosti.

Slovenska demokratska zveza je začrtala v svojem programu temeljne svobodišne narodovega življenja, zato je gibanje, ki združuje vse resnične antikomuniste, čeprav jo hočejo njeni politični nasprotniki prikazati kot navadno strankarsko organizacijo.

V tem smislu je potekel letošnji občni zbor. Pomanjkanje prostora nam ne dovoljuje, da bi poročila in razpravljavanja priobčili v celoti; zato se moramo omejiti na izveščila, po katerih si bodo naši somišljeniki in prijatelji ustvarili sliko Zveziškega kongresa.

Predsednik SDZ dr. Josip Agneletto je ob otvoritvi izrekel dobrodoščilo navzočim delegatom, ugotovil pravilnost njihovih mandatov in pozdravil zastopnike organizacij; nato se je s toplimi besedami spomnil pred kratkim umrlega člana okrognega odbora SDZ v Nablrežini g. Emila Okretiča.

V pozdravni besedi so zastopniki Slovenskega dobrodelnega društva g. Mihelič, A. K. Jadrana g. dr. Gantar in Slovenske prosvetne matice g. dr. Jež izrekli v imenu svojih organizacij željo, da bi Slovenska demokratska zveza uspevala tudi v bodočnosti pri svojem požrtvovalnem političnem delovanju v korist vseh stanov slovenskega naroda.

V imenu SDZ na Goriškem se je pooblaščen zastopnik iz Trsta oprostil, da so Goričani odsotni, ker so prezaposleni s pripravami za volitve na Goriškem; prinesel je pa njihove pozdrave in želje, da bi SDZ na Tržaškem vključila v svoj okvir vse demokratične Slovence in jih povedla v lepšo bodočnost.

Nato je predsednik SDZ dr. Jos. Agneletto podal svoje predsedniško poročilo.

Delo SDZ se deli na borbo za narodno in socialno enakopravnost, na borbo za Svobodno tržaško ozemlje in na borbo proti komunizmu.

Delo za narodno in socialno enakopravnost je obstajalo v osebnih posredovanjih in spomenicah glede uporabe slovenskega jezika na sodiščih in v občinski upravi; za samostojno slovensko šolsko upravo; za vrnitev slovenskih kulturnih domov; za vzpostavitev slovenskih zadrug in za vrnitev po fašizmu odvzetega zadrugnega premoženja ter za povračilo škode nastale zaradi požiga Narodnega doma; za nameščenje Slovencev v državnih in občinskih službah; za samostojne slovenske počitniške kolonije; za kmetijsko šolo in Plavjaha; za srednjo obrtno šolo v Sv. Križu; za ljudsko šolo v Kolonji; za nove slovenske otroške vrtnice; za zgraditev slovenskega kulturnega doma in slovenskega gledališča. Slovenski kulturni dom s slovenskim gledališčem bi bil že zgrajen, če ne bi bili Italijani nasprotovali tej upravičeni slovenski zahtevi in intervenirali pri gen. Aireyu proti slovenskemu kulturnemu domu, potemko so prav oni l. 1920 zažgali v Trstu slovenski narodni dom in slovensko gledališče ter nam s tem povzročili l milijardo 140 milijonov lir škode. Italijanska vlada je priznala krivdo za ta požig s tem, da je že leta 1938 odškodovala jugoslovanske državljane, ki so pri požigu Balkana izgubili svoje premoženje, ni pa seveda čutila potrebe, da odškoduje tržaške Slovence, ki so bili italijanski državljani. Italijanski narod je dolžan poravnati Slovincem to škodo, to je njegov moralni dolg nasproti nam!

Posebno pažno je posvečala SDZ Svobodnemu tržaškemu ozemlju. V več spomenicah na ZVU je SDZ predložila svoje zahteve glede tržaškega državljanstva. Tudi Varnostnemu svetu in vladam v Londonu ter Washingtonu je predložila vpisno krivico, ki se godi Slovincem in Hrvatom na tem ozemlju s tem, da odloča tujarimska vlada, kdo bo užival na STO-ju državljanstvo. Zato je zahtevala SDZ, naj se končno prične izvajati določbe tržaškega statuta o državljanstvu, kar je pravno dovoljeno na podlagi člena 2 začasnega statuta, in da se podeljuje prebivalstvu na podlagi že tukaj veljavnega zakona o državljanstvu tržaško državljanstvo. Izdajajo naj se tudi tržaški potni listi za inozemstvo, da ne bodo Tržčani hodili

z italijanskimi potnimi listi po svetu, kar je nezdružljivo s prenehanjem italijanske vrhovnosti nad STO-jem.

Tako je nezdružljivo s sedanjim stanjem na STO-ju imenovanje sodnikov iz Italije na tržaška sodišča, zlasti sodnikov začetnikov. Tudi v tem pravcu je SDZ posredovala.

Občinske volitve na STO-ju bodo po prejšnjem proporcionalnem volilnem zakonu in ne po novem zakonu, ki je v Italiji uvedel večinski volilni sistem, kakor so to zahtevale italijanske iredentistične stranke.

Razna dejstva in znaki kažejo, da se sedaj STO bolj kot poprej resno uvaja v življenje. Mi v to trdno verujemo, ker je možna stvarna in pametna rešitev našega političnega, gospodarskega in zemljepisnega vprašanja le s STO-jem!

Predsednik je na koncu svojega izpovednega poročila razčlenil še osnovna načela SDZ, ki so pripomogla, da se je naše gibanje tako globoko vkoreninilo med našim delovnim ljudstvom.

Za predsednikom je podal tajniško poročilo g. prof. Ivan Rudolf. Najprej se je dotaknil razgibanosti zunanje in notranje politike z vida borbe Slovenske demokratske zveze v zvezi s Slovensko krščansko socialno zvezo in skupino neodvisnih Slovencev ter v dogovoru z italijanskimi independentističnimi strankami za ohranitev Svobodnega tržaškega ozemlja.

Kot strogo demokratično gibanje — je nadaljeval prof. Rudolf — smo dosledno in načelno vodili borbo proti avtoritarni nadlogi, proti kateri se bori ves kulturni in civilizirani svet. Borba proti komunizmu in proti neofašizmu je izpolnjevala velik del naših prizadevanj. V tem oziru smo dosegli znatne uspehe. Kominformizem uspeva le še med najbednejšim in duhovno najbolj zaostalim slojem slovenskega prebivalstva v Trstu. Kominformistični plačanci poskušajo slepiti naše ljudi s preklinjanjem Tita in s slavospevi Stalinu, vendar naši ljudje prav dobro vedo, da je Tito zakonski otrok Stalina, kateremu se je skujal iz častihlepnih nagibov, in da je jugoslovanski komunizem izdelek sovjetskega boljševizma. Nablrežinski besedni dvoboj je dovolj jasno pokazal zadrege kominformističnih agentov. Tam namreč niso sedeli samo kimavci, pač pa ljudje z lastnimi možgani in lastno pametjo. Prihodnje volitve nam bodo nudile priliko, da še uspešneje razkrinkamo kominformistične goljufije.

O Babičevem komunizmu skoraj ne bi imeli kaj povedati. Babič po-

Poskrbite si

1. maj v Trstu

Prvomajske proslave v Trstu so potekle v polnem redu in miru. Italijanska delavska zbornica je svoje zborovanje na Glavnem trgu odpravljala zaradi slabega vremena, medtem ko so kominformisti in babičevci, kljub stalnemu natevanju nadležnega dežja in močnemu vetru svoj najavljeni program izvedli v deloma skrčenem obsegu.

Obisk gen. Wintertona polkovniku Stamatoviću

V četrtek dne 26. aprila popoldne je poveljnik angloameriškega področja Svobodnega tržaškega ozemlja, general T. Winterton, vrnil obisk poveljniku jugoslovanskega področja, polkovniku M. Stamatoviću, na sedežu Vojaške uprave Jugoslovanske armije v Kopru.

Po uradnem razgovoru s polk. Stamatovićem se je gen. Winterton udeležil zakuske, prirejene njemu na čast, katere so se udeležile vodilne osebnosti jugoslovanske Vojaške uprave.

Obisk šefa jugosl. deleg. v Trstu pri gen. Wintertonu

Novi šef jugoslovanske gospodarske delegacije v Trstu Jože Zemljak je obiskal dne 30. aprila vrhovnega poveljnika angloameriških čet na našem področju STO-ja generala T. Wintertona.

Zakaj Eisenhower ni prišel v Trst

AIS javlja, da je nedavni obisk generala Dwighta D. Eisenhowerja v severni Italiji dal povod za ugotovitev, da bo obiskal tudi Trst in za razne govornice, zakaj ni obiskal Trsta.

Resnica je, da tak obisk sploh ni bil v načrtu in da v sedanjih okoliščinah tudi ni nikakega razloga, da bi general Eisenhower obiskal Trst. General Eisenhower

skuša z vsemi mogočimi stiki rešiti, kar se rešiti da, vendar so vsi njegovi naporu obsojeni na neuspeh. Kar čez noč so naši »fratelancarji« postali zakoniti slovenski nacionalisti. Babič naganja Slovence v skupno borbo, pri tem pa pozablja, da so Slovenci že združeni v borbi proti komunizmu!

Da bi se slovenske vrste čimbolj povežale v splošno narodno skupnost, smo načeli in vodimo razgovore s Slovensko krščansko socialno zvezo in s skupino neodvisnih Slovencev za skupni nastop pri bodočih upravnih volitvah pod skupno narodno listo.

Tajništvo je tudi v preteklem poslovnem letu usmerjalo svoje napore v dograjevanje politične organizacije. Predvsem smo se trudili, postaviti najprej zaupnike in kasneje krajevne organizacije v doleže se ne vključenih občinah in vaseh v naše organizacijsko omrežje.

V zaključku svojega govora je prof. Rudolf podal smernice za delo organizacijskega značaja, tako da bo organizacija SDZ pripravljena za akcije za bodoče občinske volitve.

Iz blagajniškega poročila g. Kalca Alojza izhaja, da nima SDZ nobenih mecenov in da jo podpirajo nesebični slovenski rodoljubi. Zato so tudi izdatki skromni, posebno pa v propagandnem in organizacijskem pogledu.

Blagajnik Kalc se zahvaljuje za razumevanje in radodarnost pristave, somišljenikov in prijateljev SDZ za njihovo gnotno podpiranje in jih ponovno vabi, naj nadaljuje s svojo pomočjo tudi v bodoče, posebno ker čakajo v tem letu SDZ velike naloge v zvezi z občinskimi volitvami na Tržaškem. Pri volitvah je bila predložena

samo ena lista s predsednikom dr. Josipom Agnelettom na čelu. Lista je bila sprejeta soglasno.

V glavni odbor so bili izvoljeni: Predsednik: dr. Josip Agneletto. Odborniki: prof. Ivan Rudolf, dr. Branko Agneletto, dr. Anton Dabinovič, ga. Anica Delak, Mihael Flajban, Ivan Gruden, Andrej Hrvvat, dr. Janko Jež, Alojz Kalc, Drago Legiša, Ivan Mavrič, Alojz Milič, Franc Nachtigal, Adolf Perčot, Anton Ščuka, Kristijan Tence in Josip Terčon.

Namestniki: Josip Milič, Franc Pahor in Peter Udovič.

Nadzorni odbor: Miro Srebotnjak, Alojz Kalin in Sergij Zetko.

Razsodišče: predsednik: dr. Fra-

GLASBENA SOLA SLOVENSKE PROSVETNE MATICE V TRSTU

Javni nastop gojencev Glasbene šole Slov. prosv. matice

BO V AUDITORIJU ZAVEZNIŠKE VOJASKE UPRAVE

V SOBOTO, DNE 12. MAJA 1951 OB 20.30 URI TOCNO

V A B I L A NA SEDEZU SPM V ULICI MACHIAVELLI 22-II

njo Delak, Franc Prime in prof. Egon Floridan, člana.

Pod točko »slučajnost« so bili iznešeni predlogi v zvezi z »Demokracijo« in predlogi organizacijskega značaja SDZ.

Predsednik dr. Jos. Agneletto se je zahvalil članom SDZ za dosedanje delovanje in pozval delegate, naj se vztrajneje delujejo med Slovenci, da bo SDZ izvedla naloge, ki jo čakajo v novem poslovnem letu.

S tem je bil zaključen četrti občni zbor SDZ za STO.

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO V TRSTU

uprizori v sredo dne 9. maja 1951
v Ljudskem domu v Trstu, ulica Teatro Romano

SVETI PLAMEN

DRAMO V TRESH DEJANJH OD SOMERSETA MAUGHAMA

Režija: Vlado KRALJ Scena: Konstantin ELLIOTT

N A S T O P A J O :

HELENA Gospa TABRET Gospodična WAYLAND ANA MAVRICIJ TABRET NIKOLAJ TABRET Dr. HARVESTER Major LINCOLN	Tonči Turkova Iza Kraljeva Tea Rističeva Roža Stoparjeva Marij Bertok Joško Gerold Slavko Rebec Vlado Kralj
--	--

PRICITEK ob 20.30 — KONEC ob 22.15

Vstop je dovoljen le z vabilom, ki jih lahko dvignete:

V TRSTU: Na sedežu društva v ul. Machiavelli 22-II, tel. 62-75
V tiskarni Adria v ulici S. Anastasio 1-c, tel. 30-39
Trgovina Lupša v ul. Rismondov 1, vogal ul. Coroneo
Manufaktura Fr. Udovič, ul. Mazzini 44, tel. 94-5-50
Pri Sv. IVANU: Trgov. Schmidt, Vrdeljska cesta 2, tel. 95-5-15
V BARKOVILJAH: Mirodca Scheimer, ul. Cerreto 2, tel. 28-641
Na OPCINAH: Trgovina Kalin, ul. Nazionale 46, tel. 21-0-92
V NABREZINI: Trgovina Bratje Terčon, tel. 22-5-22
V BAZOVICI: Trgovina I. Mahnič.

vabilo

je prišel v severno Italijo, da bi osebno videl opremo, vežbanje ter moralo čet, katere je italijanska vlada postavila pod njegovo poveljstvo kot prispevek Italije k enotni evropski vojski. Hotel se je tudi prepričati o tem, kako italijanska vojska in mornarica uporabljata moderno orožje (topništvo ter detala vrste Thunderbolt in Mustang), ki jih je Italija pred kratkim dobila od Združenih držav na osnovi načrta za vzajemno obrambno pomoč.

V zvezi s tem je ameriški dnevnik »New York Times« poudaril, da je general Eisenhower prišel v Italijo kot poveljnik držav Atlantske zveze in ne kot ameriški general. Ameriško vojaštvo, ki je v Trstu, se nahaja tukaj kot posadka Svobodnega tržaškega ozemlja v imenu Združenih narodov in zato ni del enotne evropske vojske.

Risarski natečaj za mladino

Odposlanstvo Uprave za gospodarsko sodelovanje (ECA) v Trstu je z dovoljenjem prosvetnega oddelka ZVU razpisala risarski natečaj za učence. Šolska ravnanstva so v ta namen dobila podrobna navodila. Pri natečaju lahko sodelujejo vsi učenci javnih in zasebnih šol na angloameriškem področju STO-ja v starosti od 8 do 14 let. Zmagovalci bodo dobili lepe

nagrade tako od odposlanstva ECA v Trstu, kakor tudi mednarodne nagrade v Parizu.

Slovenskim učiteljem in učencem svetujemo, naj sodelujejo pri tem natečaju.

Filmski večeri SPM

Vodstvo Slovenske prosvetne matice prosi svoje zaupnike na podelitvi, naj mu javijo primerne datume za filmske prosvetne večere na prostem.

za „Sveti plamen“

Brezplačni tečaj angleščine

SPM priredi v dogovoru z Zavezniško čitalnico v Trstu brezplačni tečaj angleškega jezika pod strokovnim vodstvom.

Novi prijavitelci naj se osebno javijo pri vodji tečaja g. Franju Srebotnjaku v tiskarni »Adria« v ulici S. Anastasio 1-c, tel. 2-30-39.

Natečaj za socialne vede

Ameriška akademija v Salzburgu (»Salzburg Seminar« in »American Studies«) bo priredila od 5. junija do 3. julija letošnji tečaj za specializacijo o temi »Teorija in praksa socialnih odnosov v Združenih državah«.

Inozemski študentje, ki bodo sprejeti v tečaj, bodo imeli zastoj

brano, stanovanje in vso ostalo oskrbo. Redna predavanja bodo dopolnjevala konferenčne, ki jih bodo vodili znani ameriški univerzitetni profesorji. Na teh konferencah bodo obravnavali sodobna socialna vprašanja.

Tisti, ki se zanimajo za tečaj, naj dvignejo pisne pole do 15. maja v Zavezniški čitalnici v ulici Trento št. 2.

V mesecu juliju in avgustu bodo sledila predavanja splošnega značaja, ki jih vsebuje splošni program.

Zaključna seja jesenskega zasedanja obč. sveta v Nablrežini

Na zaključni seji sedanega občinskega sveta v Nablrežini, ki je bila pretekli četrtek dne 26. aprila, je poročal občinski tajnik o celi vrsti občinskih sklepov, ki so bili odobreni, zavrženi ali odloženi od področnega upravnega odbora.

Od srede do srede

25. APRILA: Jugoslavija bo sodelovala na pariškem velesejmu. — Odobrenih je šest milijard in pol dolarjev kreditov za ameriško vojsko. — Francoska vlada je dobila zaupnico. — Perzija je odzvela »Anglo-Iranian« petrolejski družbi pravico do razpolaganja z njenimi dobički. — Na središču korejske fronte so sile OZN z uspešnimi protinapadi trenutno ustavile komunistični naval, na zahodne meje bojišča se pa komunisti bližajo Seulu. — Anglija računa na ameriško pomoč pri dobavi lahkih strateških surovin.

26. APRILA: Na Koreji se sile OZN počasi umikajo na je pripravljene obrambne postojanke. — Bivši italijanski državni predsednik De Nicola je sprejel kandidacijo za predsednika senata na mestu pok. Bonomija. — Truman ponovno poudarja, da ni namen ZDA razširiti sedanjo korejsko vojno in hkratu izraža zaupanje v zunanje ministrice Achesona. — V Pragi so zaprli ameriškega častnika W. Outisa, dopisnika agencije »Associated Press«, ki ga dolžijo protidržavnega delovanja in vohunstva.

27. APRILA: ZDA in Danska sta se sporazumeli o obrambi Groenlandije. — Ker je bila pri parlamentarnem glasovanju o celotnem zakonu za volivno reformo francoska vlada poražena, je njen predsednik Queuille podal ostavko, ki jo je pa državni predsednik odklonil. — Čeprav so na pariški konferenci štirih namestnikov zunanjih ministrov zahodni delegati precej popustili tudi glede Trsta, vztraja sovjetski delegat trdovratno na svojem stališču. — Anglija pritiska na ZDA in Francijo za dosego sporazuma na pariški namestniški konferenci. — Republikanski prvak Taft zahteva odstop ameriškega zunanjega ministra Achesona. — Predsednik jugoslovanske vlada za zunanje zadeve Veljko Vlahović je bil imenovan za namestnika zunanjega ministra.

28. APRILA: Perzijski vladni predsednik Husein Ala je podal ostavko zaradi nevarnega razvoja politike podržavljenja petrolejskih vrelcev; parlament je takoj nato odredil takojšnje podržavljenje vrelcev in zaplenbo vseh naprav anglo-perzijske petrolejske družbe. — Na Koreji so se komunistične čete ustavile nekako šest kilometrov severno od Seula. — Novi predsednik italijanskega senata je postal bivši državni predsednik De Nicola. — Ravnatelj ameriškega mobilizacijskega urada Wilson je imel daljši razgovor z Eisenhowerjem v Parizu. — Madžarska oblasta so izpustila na svobodo ameriškega državljanja Vogelera, ki je bil lani obsojen na 17 let ječe zaradi protimadžarskega delovanja.

29. APRILA: Na predlog parlamenta in senata je postal novi perzijski vladni predsednik Mohamed Mosadik, vodja nacionalistov in najvnetejši pristaš politike podržavljenja petrolejskih vrelcev. — Francoska vlada zahteva ponovno parlamentarno glasovanje o novem volilnem zakonu, s katerim veče vprašanje zaupnice. — Na Koreji pričakujejo nov komunistični naval na dan 1. maja. — Pri volitvah v Avstraliji so zmagali združeni liberalci in kmetijci. — V Perziji so prepovedali vse prvomajske proslave. — Med francosko komunistično mladino se je pojavil močan razkolniški duh.

30. APRILA: Na Koreji se komunistične sile zbirajo okoli Seula. — Ameriški zunanji minister Acheson poudarja, da ne more priti do nobenega sporazuma s Sovjetsko zvezo, dokler obstoji tako imenovana »železna zavesa«, ki loči svet v dva izključujoča se tabora. — Pri pregledni seji o dovršenem delu so štirje namestniki v Parizu ugotovili, da po dveh mesecih zasedanj še ni prišlo do nobenega zaključka. — Francoski komunisti so zaskrbljeni zaradi razkola, ki ga je povzročil titoist Lemoine, ki uživa zelo velik ugled med delavstvom v severnih industrijskih predelih države.

1. MAJA: Prvomajske proslave v svetu so potekle poudarjeno v najvišjem redu. — Jugoslovanska KP je v svojem prvomajskem proglaševanju poudarila, da pridobiva Jugoslavija s svojo borbo za neodvisnost in socializem vedno več prijateljev v svetu. — Na Koreji ni bilo pričakovane napada na Seul; nasprotno, komunistične sile okoli Seula so se nepričakovano umaknile. — Pri delnih volitvah v Zahodni Nemčiji, in sicer v Palatinatu in v Schleswig-Holsteinu niso dobili komunisti niti enega mandata, medtem ko so jih imeli dostej osem; okrepili so se liberalci, nekoliko pa padli demokrščani; socialisti so se še precej dobro odrezali.

Ob 10. obletnici Osvobodilne fronte

Naši ljudski običaji

Obljube in dejanja

V današnjem uvodniku smo opozorili naše čitatelje na nove podvige onih istih oseb, ki so že enkrat tako brezvestno zapeljale naš narod. Da ne bi kdo morda oporekal našim ugotovitvam, prinašamo na tem mestu del zgodovinskega razgovora, ki ga je imel leta 1944 Tito s takratnim angleškim ministrskim predsednikom Churchillom. Iz tega razgovora je jasno razvidno, kaj vse so jugoslovanski komunisti obljubljali, kako je sam njihov najvišji predstavnik zavestno zavajal svetovno javnost.

Podobne in še slajše obljube so stalno ponavljali tudi našemu narodu. Kako pa so te svoje besede držali? To vidi lahko vsakdo sam.

Izigrali so svetovno javnost, izigrali so svoj narod. Takim ljudem ne more in ne sme nihče več verjeti. Kar prečitamo, kako je takrat govoril sam maršal!

Churchill je pokazal na Istro in vprašal Tita:

»Ako bi zavezniki postavili tu mostobran, ali bi Vaše sile sprejele sodelovanje?«

»Gotovo — je odvrnil Tito — naše čete bi vam v Sloveniji in na Hrvaškem nudile vso svojo pomoč.«

Churchill je nato nadaljeval:

»Kakšni odnosi so med Vašimi partizani in ljudmi generala Mihajlovića? Ali še vedno trajajo borbe?«

»Da, in sicer gre za trdovratne borbe. Nedavno so partizani potolkli dva njihova korpusa.«

»Nam je zelo žal, da se te borbe nadaljujejo. Raje bi videli, ako bi se naši naboji uporabljali za pobijanje Nemcev.«

»Gotovo, tudi mi, ali je nemogoče. Četniki se bore namreč na strani Nemcev.«

»Dejstvo, da je bilo mnogo njegovih ljudi ob samem začetku vstaje pobitih, je potrilo Mihajlovićev duh. Kaj počenja sedaj, ko nimamo pri njem več svojih oficirjev za zvezo?«

»Isto, kar je prej počenjal: bori se proti partizanom.«

»Uporno?«

»Ne, kajti nima dovolj sil, da bi se proti nam boril brez nemške pomoči. Partizani so proti državljski vojni.«

»Ali ste se kdaj srečali z Mihajlovićem?«

»Da, dvakrat v letu 1941.«

»Tedaj smo bili še slabi in nismo vedeli, kaj se je dogajalo v Jugoslaviji. Po razgovorih z Deakinom in Macleanom pa sem se zavedel potrebe, zapustiti Mihajlovića. Bilo je težko prepričati kralja, da se je ločil od svojega edinega prijatelja, kar je zahtevalo dosti časa. Saj veste, da imamo do njega določene obveze. Bil bi pa srečen, če bi se sestavila enotna in res reprezentativna vlada. Ako bi Mihajlović zapustil državo, ali mislite, da bi bilo tedaj lažje doseči pomirjenje?«

»Morda, ali ne smemo pozabiti na Nedića. Mnogi Mihajlovićevi ljudje pripadajo Nedićevim četam. Večina Nedićevih vojakov se smatra namreč za Mihajlovićevo vojsko.«

»Upam, da se notranje borbe v Jugoslaviji omeje na najmanjšo mero.«

»Bili smo vedno proti državljski vojni in imamo Nemce za naše glavne sovražnike. Zato se s četniki bijemo, le kadar ne moremo drugače. Če bi Mihajlovića smatrali za svojega glavnega sovražnika, ne bi nikdar dosegli tolikšne popularnosti v zemlji.«

»Ali odnosi do njega se slabšajo. Ali Vaši možje sovražijo Mihajlovića bolj kot Nemce?«

»Ne, mi predvsem sovražimo Nemce.«

Nato se je Churchill obrnil do Tita z vprašanjem:

»Ali je res, da velik del srbskih kmetov ne bi bil zadovoljen, ako bi se v Jugoslaviji uvedel komunistični režim?«

Tito in komunizem

»Ni naš namen komur koli vsiljevati tega režima. To sem že ponovno javno izjavil — je rekel Tito.«

»Spominjam se tega. Vendar me je pa zanimalo slišati to iz Vaših ust. Najvažnejše je uvesti v državi resnično demokratičen režim. Sodim, da bi morali izvršiti agrarno reformo, ker so morda posestva premala. Nekoč sem vprašal Stalina, ako ni naletel na večje težave tedaj, ko je izvajal agrarno reformo v Rusiji kot pa v sami vojni z Nemci. In potrdil mi je. Moral se je boriti z milijoni kmetov, kajti kmeti ne morejo prepričati 7 utemeljevanji. Kmet se vrne domov in vpraša za misljenje ženo in sosedo... Kmetijstvo je v Rusiji doživelo velik napredek, vendar je pa bilo treba ljudi izpostaviti velikemu trpljenju, ki bi se ga morda dalo prihraniti, ako spremembe ne bi bile tako hitre... Po vojni boste okoli sebe morali zbrati vse Jugoslovane.«

»Da, vendar pa pred nami ne bodo ista vprašanja. Mi nimamo razreda kulakov. Priznavamo le dve vrsti Jugoslovancev: Quislinge in patriote. Pri nas je sedaj ruska mislija in menim, da je zelo važno in pomembno, da si ni nikdar prizadevala vplivati na nas v smislu, da bi uvajali pri nas komunistični sistem.«

»Moj sin Randolph mi je poslal mnogo slik iz Jugoslavije. In on je prepričan partizan, kar me včasih nekoliko vznemirja... Ali tudi jaz sem vam jako naklonjen. Mi se ne želimo vmešavati v jugoslovanske zadeve, temveč želimo doseči le enotnost v nastopu proti Nemcem in želimo videti le pomirjeno in urejeno Jugoslavijo.«

»Napravili bomo, kar je v naši moči, da dosežemo ta namene — je izjavil Tito.«

»Danes vlada pri nas dokaj prijateljsko razpoloženje do partizanov. Ali ko sem jih prišel podpirati, sem naletel pri nekaterih krogih na močan odpor.«

Izgledalo je, da je na Tita ta izjava napravila močan vtis in tolačila Olga Ninčevića je takole prevedla Titov odgovor:

»Maršal pravi, da ste Vi za naš narod in za našo stvar naredili veliko.«

»Zadovoljen sem. In srečen bom, ako boste storili vse, kar je mogoče, da bi izlečili rane, ki jih je utrpela Jugoslavija. Bilo bi strašno, ako bi po tej vojni po vsej Evropi izbruhnila še državljanska vojna.«

»Ne verjamem, da bi to bilo verjetno. Zaviselo bo pa od podpore,

ki jo bodo dajali zavezniki.«

»Upam, da se bomo lahko zadovoljili s tem, da postavimo pred sodišče vojne krivice in nič drugega.«

»Da — je rekel Tito.«

Tito in demokracija

»Ali boste pri Vas po vojni priznavali osebno svobodo?«

»Gotovo. Saj to je naše osnovno načelo: demokracija in osebna svoboda — je zagotovil Tito.«

»Hočem reči, če bo vsak posameznik lahko svobodno mogel početi, kar bo hotel in delati, kjer bo hotel. Ali bodo dovoljene stavke?«

»Ne, dokler bo trajalo vojno stanje.«

»Isto je tudi pri nas. Bevin je dal odobriti tozadevno zelo stroge zakone. Ali zagotoviti moramo, da bodo delavci po vojni prišli do polne svobode svojih pravic.«

»Da, po vojni bo treba ugoditi vsem upravičenim delavskim zahtevam. Jugoslavija je strahovito opustošena in vlada ter narod bosta morala sodelovati pri ponovni obnovi države.«

»Ali je Jugoslavija hudo opustošena?«

»Da.«

»Menim, da vojna ne bo mogla trajati več dolgo, morda še leto dni.«

»Mislim, da niti toliko — je dodal Tito.«

Razgovor se je bližal koncu. Churchill je menil, da je postavil maršalu še dovolj vprašanj in je pozval sedaj Tita, naj s svoje strane

ni postavlja vprašanja, četudi bi bila zanj delikatne narave.

Tito je trenotek premislil, nato pa je rekel:

»Zelo me vznemirjajo vprašanja, ki se venomer postavljajo glede komunizma v Jugoslaviji. Saj sem že na kategoričen način izjavil, da nimamo namena uvesti v Jugoslaviji komunizma in za to imamo več dobrih razlogov. Vse države Evrope bodo po vojni morale imeti demokratične režime in Jugoslavija v tem ne sme delati nobene izjeme.«

»Rusi so dosegli velike uspehe, ali so se morali posluževati krutih metod. Sodim, da je to razloženo z vojno — je ugotovil Churchill.«

Tito je odgovoril:

»Vi morda mislite na čas, ko so bili odnosi med Anglijo, Ameriko in Sovjetsko zvezo še slabi. Ali položaj se je spremenil. Mislim, da se bo Jugoslavija lahko okoristila z izkušnjami drugih in da bo lahko zahtevala zavezniške pomoči.«

»Ali morda veste, da imamo z Rusijo 20-letno pogodbo?« — je vprašal Churchill.«

»To je važno — je rekel Tito — kajti odnosi majih narodov zavise čisto od odnosajev, ki vladajo med velikimi silami.«

»Da, upam, da bodo ti odnosi dobri. V to trdno verujem — je zaključil Churchill.«

»To so bile takratne Titove izjave v razgovoru s Churchillom. O njegovih dejanjih pa naj sodi čitatelj sam!«

Na to smo hoteli opozoriti našo javnost ob proslavah desetletnice OF.

Sv. Jurij in sv. Marko

Sv. Jurij je češčen v vseh slovenskih pokrajinah. Zanimivo je, da v mnogih krajih rabijo iste reke, dasi so ti kraji daleč narazen, kot na Notranjskem in na Beneškem (v Prosnidu in Platiščah). Pravijo, da »Juri dol po potoci tuli. Veje beré in gubanco peče.«

Sodim, da je svojčas tudi po Beneškem hodil okrog zeleni Jurij, ki je ob potokih stulil ali »trobil«, pobiral suhljad in si nato v družbi svojih spremljevalcev spekel pogosto iz nabranih darov.

O sv. Juriju in sv. Marku je marsikje, n. pr. okrog Ptuja na Stajerskem, rek, da

sveti Juri
na trati kuri,
sveti Marko
peče jarko.«

Morda je ta rek ostanek nekdanjega jurjevega kresa, ki so ga utegnili netiti ponoči, od Jurjevega zvečer do Markovega jutraj, kot žgo tudi vuzemnico veliko nočno jutro. Na Beneškem, n. pr. v Prosnidu in Platiščah pa na Markovo fantje dejansko še sedaj pod neko »Skalo« zakurijo kres in si spečejo »firtajo« (cvrtje).

Staro ljudsko praznovanje meseca maja

Na Tržaškem, n. pr. v Dolini pri Trstu, vsako leto ponoči pred prvo medeljo v maju fantje podžago kakemu posestniku najlepše češnjevo drevo, bodisi da je že zrelo ali ne. Na to češnjevo drevo navežajo pomaranč, limon (v starih časih so navežali tudi kolačev), zastavic ter ga nasadijo na velik hloh, ki ga z združenimi močmi dvignejo in zasadijo v jamo sredi

»plesišča« ali trga. Drugo jutro se veda vsi občudujejo krasni »maje«, Kmet, ki je pa prišel ob najlepšo češnjo, pa se huduje, da je kaj. A ne pomaga nič, ker je to stara fantovska pravica, da vsako leto kakemu posestniku »sunejo« najboljšo češnjevo drevo.

Do te češnje na visokem in gladkem mlaju skušajo priplezati tanje in fantički. Težko je priti gor. Komur pa se posreči, si sme gori nabrati nekaj darov. Pod noč sputijo »maje« na tla. Takrat vse plane nanj in si skuša pridobiti kak »sladek« spomin.

Za prvo nedeljo v maju imajo prav tam tudi navado, da fantje kakim bolj uglednim dekletom okrasijo vrata in okna z lepimi cveticami, majnicami. Dekletom pa, ki imajo tuje žene, ki ne marajo za domače fante, hudomušno nastavijo kakega slavnatega moža. Kakšni »pupci« v vasi, ki je fantje ne marajo, opletejo vrata in okna s koprivami in bezgovino.

KULTURA

Somerset Maugha:

»Sveti plamen«

V sredo 9. t. m. bodo ljubitelji resne dramske umetnosti imeli priliko videti na odru Ljudskega doma to pretresljivo dramo plodovitega angleškega dramaturga, ki v tem svojem literarnem delu obravnava enega v tem času najbolj diskutiranih problemov: eutanazijo. O tej smo že spregovorili. Marsikdo nas ni popolnoma razumel. Našel je med našimi vrstami aprioristično odobranje dejanja mada-me Tabret, kar nikakor ne odgovarja dejstvu. Tudi pisatelj drame ne zastopa v njej določenega stališča do eutanazije, saj gospa Tabret nazadnje izjavi: Prezvemam vso odgovornost. Vendar pa drama sama prav mojsko postavlja poslušalca pred ta problem in mu pušča popolno svobodo v razsojanju. Dramo je že videl in slišal ves svet in tudi tržaški Slovenci ne bodo zamudili te izredne prilike. Kritike, sodbe in mnenja pa naj pridejo »post festum«.

»Literarne vaje«

Izšla je tretja številka drugega letnika »Literarnih vaj« dijakov slovenske nižje gimnazije v Trstu. Navajamo po vrstnem redu objave prispevke: Pavle Tonon, Zvončki, pesem; Ana Volpi, Vesna, pesem; Albin Koritnik, Sosed Jaka in njegova češnja; Lavra Dežjot, Strah; Neva Sancin, Na sončnem griču, pesem; Marjan Slokar, Gruda; Marjan Furlančič, Zalostna zgodba; Anamarija Peleza, Pomlad, pesem; Sonja Stofa, Okrogla zgodba; Niko Samsa, Ruda; Neva Sancin, Ko b' sodov ne blo...; pesem; Aleksander Kokoravec, Dojan in Miško.

Tretja številka »Literarnih vaj« se posebno odlikuje po smotnosti ureditve in kakovosti prispevkov, ki v mnogem presegajo raven prvih dveh letošnjih števk. Prijetno učinkujejo pesmi: »Zvončki« (Pavle Tonon), »Na sončnem griču« in »Ko b' sodov ne blo« (Neva Sancin). Sestavki v prozi presenečajo zaradi levega jezika in zanimivega vsebinskega podajanja. Povesti »Strah« (Lavra Dežjot), »Gruda« (Marjan Slokar), »Dojan in Miško« (Aleksander Kokoravec) zaslužijo posebno omembo!

Glasbena šola SPM

Glasbena šola SPM, ki obstoja šele drugo šolsko leto, je pokazala že pri lanskih treh produkcijah lepe uspehe gojencev instrumentalnih oddelkov. V letošnjem letu so se pokazali še lepši uspehi. Poleg intonacije, glasbene teorije in solfeže je uveden še tečaj nauka o harmoniji glasbe.

Oddelki za godala se bo na letošnji produkciji predstavili z večjo skupino, ki jo tvorijo violinski gojenci iz najnižjih razredov pa do srednje stopnje instrumentalne šole.

V tem oddelku, ki ima svoje redne tedenske vaje, se gojijo vsi elementi, ki so potrebni za sistematično vzgajanje in uvajanje v komorno in orkestralno glasbo. Tu se pod večšim strokovnim vodstvom obdelujejo poglavitne osnovne skupinske igre, pričeni pri enoglasju do večglasja, ki s časom usposabljajo posameznika za uspešno samostojno komorno glasbeno in orkestralno sodelovanje.

V skupinski igri imajo gojenci priliko praktičnega uporabljanja tehničnega znanja, ki so si ga pridobili v tečaju poedinega pouka za solistično igro. Podprtati moramo pomen obstoja takega oddelka, kjer se utrjuje in pili ritmični čut in smisel za uporabo dinamike, ki o-mogoča plastično postvarjanje glasbene vsebine, oblikujejo čim večerše po skladateljevem nagibu. Pri takih skupinskih sestavah se navaja gojence k discipliniranemu delu. Brusi se čut za estetiko in

vzbujamo zanimanje za glasbeno umetnost ob plemenitem medsebojnem tekmovanju za čim lepši uspeh. — Navedene discipline imajo svoj globok pomen in vpliv na splošno vzgojo volje iz značaja sploh.

Kakor so lansko leto nastopili posamezni gojenci, tako bodo tudi letos. Vsak javni nastop ima svoj poseben pomen za nastopajočega. Tu stopi psihološki moment v ospredje: eno je sviranje zase med štirimi stenami, drugo pa pred javnostjo! Razlika je velika.

O tem si je na jasnem vsak svirač, pevec, govornik, igralec itd., ki je že prestal svoj krstni ogenj. Zato mora biti njegova priprava temeljita za vsako stopnjo in za vestna. Čut odgovornosti se oglašava v takih primerih najjače. Stopnjevanje tega čestokrat usodno vpliva na izvajalca in njegov živčni sestav; pri nemu bolj, pri drugemu manj. — Ako je samosogledna sila izvajalca tako močna, da nadkriljuje trenotno živčno razpoloženje, potem lahko računamo s pozitivnim uspehom. Čim zavestnejše je zasidran v posamezniku snov, katero obravnava, tem pozitivnejši je uspeh, ako je bilo v naprej zadostno tehničen zahtevam, ki jih snov kot taka terja od izvajalca.

Razen mladinske godalne instrumentalne skupine bo nastopila v intermediju tudi skupina harmonik. O harmoniki kot instrumentu se je že mnogo polemiziralo. — O tem bomo ob posebni priliki povedali kaj več. Za sedaj samo to: »Ali je harmonika res manj vreden instrument?« — V zgodovini glasbe in nauku o instrumentih ne stoji nikjer zapisano, da bi bil kak instrument bolj ali manj vreden svoje obstoja. Joh. Wetzer piše v svojem malem slovarju iz leta 1770, da je n. pr. violina instrument na lok, ki ima čisto tako čuden glas, kakor da bi mlade mačke mljavkale, — če se ne zna ravnati z njim!

S tem je dovolj povedano. Harmonika je na pol mehaniziran instrument. Iz tega razloga jo nekateri glasbeniki odklanjajo, mened, da ne more nuditi pravilne podlage za nadaljnji glasbeni študij. To velja predvsem za baze, kjer se s pritiskom enega samega gumba izvede celoten septakord, ki ga začetnik še ne more teoretsko razčleniti in razumeti, dokler ni dovršil poglavja o četverzvokih v teoriji, marveč uporablja samo njegovo simbolično označbo nad osnovnim tonom.

Iz tega razloga se morajo harmonikarji na naši glasbeni šoli obvezno učiti klavirja, ki daje osnovno podlago k nadaljnjemu glasbenemu študiju.

Vabimo vse ljubitelje glasbene umetnosti in mladine, da obiščejo nastop gojencev naše Glasbene šole. Vstop bo le z vabilom.

že mnogo polemiziralo. — O tem bomo ob posebni priliki povedali kaj več. Za sedaj samo to: »Ali je harmonika res manj vreden instrument?« — V zgodovini glasbe in nauku o instrumentih ne stoji nikjer zapisano, da bi bil kak instrument bolj ali manj vreden svoje obstoja. Joh. Wetzer piše v svojem malem slovarju iz leta 1770, da je n. pr. violina instrument na lok, ki ima čisto tako čuden glas, kakor da bi mlade mačke mljavkale, — če se ne zna ravnati z njim!

S tem je dovolj povedano. Harmonika je na pol mehaniziran instrument. Iz tega razloga jo nekateri glasbeniki odklanjajo, mened, da ne more nuditi pravilne podlage za nadaljnji glasbeni študij. To velja predvsem za baze, kjer se s pritiskom enega samega gumba izvede celoten septakord, ki ga začetnik še ne more teoretsko razčleniti in razumeti, dokler ni dovršil poglavja o četverzvokih v teoriji, marveč uporablja samo njegovo simbolično označbo nad osnovnim tonom.

Iz tega razloga se morajo harmonikarji na naši glasbeni šoli obvezno učiti klavirja, ki daje osnovno podlago k nadaljnjemu glasbenemu študiju.

Vabimo vse ljubitelje glasbene umetnosti in mladine, da obiščejo nastop gojencev naše Glasbene šole. Vstop bo le z vabilom.

ronika, ki ji je srečno prišla na misel primera o svinjskem rovanju. Da bi hudo besedo nekoliko omilila, je dejala mileje, dasi dvoumno: »Takišnih dveh, tako sposobnih, kot sta vidva, ni na svetu!«

Cipor je razumel, kam to meri, in je zaklel: »Ti prekleta baba, le čakaj, boš že videla, kaj se pravi iz naju norce britile!«

»Ne bodita no! Kaj sem rekla kaj zoper vajino čast? Saj se je Rahukov Pava vendar sam za oba pohvalil. Le drugi ne znajo tako kot vidvate!«

Cipor je bil prav ogorčen na Rahuka. Potegnil ga je za rokav in velel:

»Pojdiva! Heil Hitler!«

Za hramom je Rahuka počemno nahrulil, da s takšnim babjim klopotcem, kot je on, ne bo več hodil okrog. Če mu naprej po spuhljenjskih kočah, po Zabovcih in Markovcih ne bo tih kot klen v vodi, naj se že zdaj izgubi! S svojim gobeždanjem ga samo ovira in moti. Se izblebata lahko, da bodo okrog poldne prišli gestapovci pobrat ljudi. Rahuk se je v hudi zadržki opravičeval, da ne bo več zinil, tudi če mu bo na dlani gorelo.

Cipor in Rahuk sta krenila po isti poti, po kateri je iz spuhljenjskih koč hodil domov Stefan. Le zaradi Korščevnega poljskega kriza, za katerega ništa marala vzbuditi suma, da imata onadva prste vmes, sta zavila k hišam po drugi poti. V kočah sta nova oblastnika imela na piki dve osebi. Preveriti sta se morala, če sta doma, da bi gestapovci ne lazili zaman v ta kočarski kot. Bili sta ti osebi stari mloček Strelec, ki je molil po vseh sedminah, in Cila Zelenkova, Aničina teta. Strelca sta mrzila, ker je bil verski človek, zlasti ker je po hišah na sedminah in tudi na pokopališču pri pokopih še vedno vztrajno pridigal po slovensko. Cila Zelenkova pa se jima je do smrti zamerila, ker je nedavno, ko sta šla mimo nje in jo izzvala s »Heil Hitler!«, jezno pogledala vztraj in vprično njiju grdo pljunila. Tako Strelec kot Cila sta bila zabeležena, da bosta izseljena.

Ko sta ogleduha že na vse zgodaj oblezla Strelčev hram, sta sivega starčka našla v hlevu na stolčku, ko je pravkar molzel mlado kravo Belo. Njun nenaden zgodnji obisk ter rezek »Heil Hitler!«, ki sta ga zalajala v hlev, je mlado, tujevc nevajeno kravo tako splašilo, da je Bela kot divja s prednjimi nogami skočila v jasli, z izbuljenimi očmi plaho streljala nazaj in obupno zamukala, kot da sta jo prišla klat dva konjederca

(Se nadaljuje)

Konrad Zelenko:

Pri slovenski časti

»Midva morava izvedeti nekaj o vašem Stefanu? Kje je vaš Stefan?« se je vtaknil in zarekel Rahuk, ki je mislil, da mora zaradi sinočišnje zamere pri Ciporju poslej podvojiti svojo nacistično vne-mo in strogost.

Stefan je medtem že tičal na senu za slemenom skoraj tik nad njima. Če bi le malo stegnil glavo navzdol, bi ju pod kapom lahko uzrl in celo nanju pljunil. Vsako njuno in materino besedo je slišal. Pa je kot pribit pridrževal dih in znoj ga je oblivlval od tesnobe. Kaj sta ga vraga mar spoznala in pridrla za njim? V roke se jima ne bo dal! Tudi če bo moral seči po ostrih vilah tam naprej na senu, ujeti se jima ne bo pustil!

Enako sta tudi Andraž in Lunka, ki sta skoz odprta sobna vrata ujela sleherno besedo, bila vsa trda od strahu. Ali sta Cipor in Rahuk Stefana srečala? Gotovo jima je ušel, pa sta zdaj prišla po njem poizvedovat na dom zato, da bi se Korenjakovi kaj zarekli in ujeli in bi jih potem gestapovci upravičeno zaradi zvez s pobeglim srbskim študentom« prišli in odpeljali... »Da bi Bog dal materi prave besede!« se je tresla in molila Lunka.

Mati se je dobro znašla. Naredila se je nevedno in dejala: »Kdo pa ve, kam se je izgubil naš Stefan! Kaj o njem vidva morda kaj veste?« je zasukala besedo in skušala iz njiju izvleči, če sta ga morda uzrla in spoznala.

»Ko bi midva vedela, kje je, bi ne hodila vpraševat k vam,« je po nepotrebnem bleknil Rahuk. Cipor ga je jezno ošinil s hudim pogledom, materi pa tudi Stefanu za slemenom se je pa odvalil od srca težak kamen. Tudi Lunki in Andražu je odleglo, da se torej le niso srečali in ne vesta zanj.

Mati je namenoma, kot da je nevoljna zaradi sina, potarnala in hotela še bolj zmeti ogleduha.

»Ah, tako se nam materam nazadje godi, da s trpljenjem skopljemo deco, potem se razletijo in jih, ko bi bili lahko v kakšno pomoč, ni več k domu...« S tem govorenjem je hotela odvrniti sleherni sum o Stefanovi vrnitvi in njegovem skrivanju doma.

»Sami ste si krivili je brž škodoželjno oponesl Cipor. »Ali mu je bilo treba laziti v Ljubljano, kjer se je navzel tistega divjega srbskega nacionalizma. Danes bi bil lahko naš človek!«

Stefan je stisnil pesti. Če bi v deželi ne bilo Nemcev, bi jima že pokazal.

»Če bo prišel kaj domov, mu recite, naj se zglesi kaj pri nama! Mu lahko lepo, dobro plačano mesto najdeva!« se je znebil Rahuk, ki je menil, da je zinil kakšno posebno zvito. Cipor ga je nevoljno dregnil pod rebra, naj se molči s takšnim govorenjem, ko vendar ve, da se jima zagrizeni visokošolec, zagrizeni slovenski narodnjak ne bo dal speljati na lim. Na Rahuka je bil toliko bolj hud, ker mu je vskočil v besedo prav zdaj, ko je imel pripravljeno bolj zvito past glede Stefana.

»Oh, ko bi se le kdaj vsaj za kakšno uro še prikazal domov!« je mati v postelji nalašč globoko vzdihnila, da bi še bolj zabrisala sled za Stefanom.

»Zares, škoda, da ga nimate še doma!« je hinavsko posočustvoval Cipor, pa ne iz sočutja, marveč iz želje, da bi ga zajel skupaj z Andražem, ki ga bodo danes gestapovci prišli pobrat. To bi bila za Ciporja nagrada, če bi spravil gestapovcem v roke tako gorečega, neustranjenega srbofilskega visokošolca. Pa vsaj Andraž se mu ne sme izmuzniti. Da bi zvedel, ali bo danes doma, se je brž hinavsko in priliznjeno pozanimal:

»Kako je pa kaj z Andražem? Ali je zdaj že kaj bolj zdrav? Dela doma ali hodi kam drugam?«

Andražu je v postelji kar gomazelo po životu, da bi se oglasil, če hočeta, da jima posveti z debelo drvnico. Pa mu je na srečo še pravil hip Lunka z dlanjo zamašila usta, dejoč:

»Za božjo voljo te prosim, Andraž, molči! Rabi pamet!«

Mati je tudi Andraža znala zagovoriti.

»Ah, kako bo revež hodil na delo drugam, ko pa še za dom ni! Saj vesta, da se je na velik teden tam v Halozah ves

Vesti z Goriškega

Goriške manifestacije

Enostransko gledanje in presojanje, ki preveva italijanske nastope škoduje pomirjenju in sporazumu

V preteklih dneh smo imeli na Goriškem dva važnejša nastopa italijanskih organizacij, ki ju je vredno zabeležiti. Ob vseh teh prireditvah in akcijah prihaja namreč vedno znova do izraza dejstvo, da duh nestrpnosti in enostranskega gledanja v italijanskih vrstah še vedno ni izumrl. Nasprotno! Ugotoviti moramo, da narašča, in to v veliko škodo onega poštenega in iskrenega sožitja, za katerim bi morale stremeti obe narodnosti na tem našem mešanem področju, ne pa samo mi.

Minister Togni v Trgovskem domu

Ze sam kraj, ki so ga demokršćani izbrali za svoj prvi večji volivni shod v Gorici, je značilen: bivši slovenski Trgovski dom! Ne vemo, če je prav okusno, izrekat v dvorani, ki so jo Slovenci postavili s svojimi žulji, obtožbe proti tem istim Slovincem, katerim je bila ta dvorana nasilno odvzeta v dobi fašističnega režima, a se še do danes nihče ni spomnil, da bi jim jo vrnil. Na žalost je dvorana Trgovskega doma še vedno najlepša goriška dvorana in zato so pač ostale vse zahteve in pritombe zaman! Gospodujoči večini je namreč nepojmljivo, da bi Slovenci v primeru vrnitve razpolagali z lepšo dvorano kakor ona. Zato si mora pravica zakrivati oči...

Minister Togni je v svojem govoru obrazložil smernice demokršćanske notranje, zunanje, socialne in gospodarske politike. Njegova izvajanja pa so deloma naletela na odpor pri prisotnih pripadnikih skrajne desnice, ki so ga prekinjali z žvižganjem. Tako je imel minister priliko tudi osebno spoznati vso napetost našega goriškega političnega ozračja. Toda namesto, da bi ostal zvest svojemu odgovoru, ko je prekinjevalce opozoril na strašne posledice fašistične politike, je ob zaključku svojega govora tudi sam spodrsnil. Ni mogel, ne da bi tudi sam pozval prisotne na borbo in odpor proti vsem onim, ki so proti italijanstvu tega ozemlja. In ker ni nikjer omenil, kako si zamislija sožitje obeh narodnosti, kje neha zanj borba za upravičene slovenske narodnostne zahteve in kje prične tisto, kar smatra njegova stranka za ogrožanje »edell'unita nazionala«, izhaja iz njegovih besed zaključek, da bodo demokršćani, kakor doslej, tudi v bodoče postavljali vse pod ta zadnji klobuk. Tako so razumeli njegov poziv tudi prisotni desničarji, ki so poskotali tem njegovim zaključnim besedam, pozabljajoč, da so mu malo prej še žvižgali! Minister Togni je pozabil odkrito in hitro povedati, da je prav fašistična politika narodnostnega nasilja in narodnostne nestrpnosti v največji meri kriva za popoln po-

lom italijanske politike na Primorskem. Smatramo, da bi bile take odkrite besede veliko potrebnejše, kakor pa zanešeni nacionalistični pozivi k vztrajanju na zgrešenih stališčih!

Vrh Sv. Mihaela

V nedeljo so se zbrali na Sv. Mihaelu bojevnik iz prve svetovne vojne in zastopniki raznih domoljubnih organizacij, da počaste spomin padlih. Prisotnih je bilo tudi mnogo gospodov iz Trsta.

Spominski govor je imel artilerijski major v rezervi g. Corrubolo. Med ostalim je pozval prisotne, naj si ogledajo ruševine spomenika, ki so ga uničile »svetoskruske roke novih barbarov«. Popolnoma soglašamo z njegovim načelom in tudi po našem bi morali biti spomeniki mrtvim nedotakljivi. Za kar koli so padli, padli so v izvrševanju svoje dolžnosti in kot take smo dolžni spoštovati! Toda gospod govornik ne bi smel oostati enostranski, temveč bi moral opozoriti prisotne, da niso bili po-

komunistih zapeljani posamezniki, ki so na Primorskem prvi rušili spomenike. Je mar pozabil, kako so bili odstranjevani slovenski spomeniki v dobi med obema svetovnimima vojnama, kako so predstavniki iste »civilizacije« izvajali podobna nestrpna dejanja v Ljubljanski pokrajini? Ob tej priliki je omeniti, da so tudi alpincem na shodu v Gorici poudarjali, da so spomenik v Ljudskem vrtu v Gorici porušili Slovenci. Poudariti pa moramo, da predvsem ni ugotovljeno, kdo je spomenik porušil. Pač pa je gotovo, da je spomenik bil porušen kmalu potem, ko so Italijani napravili atentat proti Slovincem, ki so zborovali v kinu »Centrale«, in pri tem ubili tri zborovalce!

Nihče ni tako proti nestrpnosti, kakor smo mi! Toda prav zato bi pozvali gospode, ako žele res neko boljše in drugačno bodočnost, da včasih nekoliko pometejo tudi pred lastnim pragom. Enostransko presoja in zaslepljenost nista zdrava pojava. Poglobiti se je treba tudi vase!

Važno za kmetovalce

Zivinorejci so dolžni javiti občinskemu živinovozdravniku v Gorici (ulica Duca d'Aosta št. 107, tel. 4-44) vsak primer pogina živine, in to zaradi dolžnega postopka živinovozdravniške službe.

Pojasnjujemo, da je treba javiti pogin konj, goveda, svinj, koz, ovac in celo tudi mačk in psov!

Poginulo živino ne smemo zakopati po vrtovih in poljih, ker jo bo odstranil občinski konjederec, ki jo bo zakopal po službenih pred-

pisih v posebnem prostoru. Odvoz poginule živine je popolnoma brezplačen.

Kmetovalci, ki se ne bodo držali navedenih določb, bodo kaznovani po zakonu!

Učitelj Makarovič 90-letnik

Učitelj Ivan Makarovič, rojen 30. aprila 1861 na Vipavskem, je praznoval na ponedeljek svoj 90. rojstni dan.

Za ta jubilej mu tudi mi toplo čestitamo v imenu vseh Slovincem, zlasti mnogobrojnih trum njegovih učencev, katere je pridno vzgajal skozi vsa leta svojega učiteljevanja. Zelimo mu še mnogo let v zdravju in zadovoljstvu!

Natečaj za gasilsko službo

Z ministrskim dekretom z dne 16. januarja 1951, objavljenim v Uradnem listu (»Gazzetta Ufficiale«) št. 80 z dne 7. aprila 1951, je odprt natečaj na podlagi listin in izpizov za 65 mest stalnega častnika 5. razreda v gasilski tehnični službi (X. skupina).

Natečaja se lahko udeležijo absolventje inženirske fakultete.

Rok za vložitve prošelj, naslovljenih na notranje ministrstvo (»Ministero dell'Interno - Direzione Generale Servizi Antincendio«) poteče dne 6. junija 1951.

Informacije daje kabinetni urad goriške prefekture.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska: tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

SOVODNJE

VOLIVNA KMETSKA - DELAVSKA LISTA Z ZNAKOM »CEBELICA«

1. TOMSIC Peter iz Sovodenj
2. CERNIC Karel iz Rupe
3. PETEANI Ambrož iz Sovodenj
4. CERNIC Venceslav iz Gabrij
5. TROHA Rado iz Rupe
6. CERNIC Anton iz Rubij
7. CAUDEK Roman iz Sovodenj
8. MONTI-GORJAN Roman iz Sovodenj
9. TRAMPUZZI - TRAMPUS Josip iz Rupe
10. CEUDEK Alojz iz Peči
11. VIZIN Anton iz Sovodenj
12. DEVETTI - DEVETAK Josip z Vrha Sv. Mihaela

Volivni znak kmetijske-delavske liste je: »CEBELICA«!

Občinski proračun

(Nadaljevanje s 1. strani)

Sv. Ivanu in v Rojano. Vse ostale vrvice vzdržuje Ustanova za otroške vrvice (»Opera Asili Infantili«), ki je zasebna ustanova, podpirana po ZVU. To stanje ni s šolskega vidika koristno, kajti ni izključena možnost, da ta ustanova preneha kar čez noč s svojim delovanjem. Zaradi tega mora prevzeti občina v svojo upravo vse slovenske otroške vrvice, ki jih sedaj upravlja prej omenjena ustanova. Slovenci nimajo nobenega otroškega zabavišča. Nujno potrebno je opretili tako zabavišče zaenkrat vsaj pri Sv. Jakobu in pri Sv. Ani. Dolžnost občine je, da to zavedo uredi.

Poslopja slovenskih šol so v izredno slabem stanju. Res je, da ni dovolj šolskih stavb za vse šolske potrebe, pa tudi razpoložljive stavbe so deloma zasedene po begunčih in drugih družinah, ki nimajo nobene pravice, da v njih prebivajo. Občina naj vrne šolska poslopja šolskim svrham!

b) Slov. prosv. središče

Slovensko prosvetno središče bi že obstajalo in delovalo, ko bi imel občinski odbor več razumevanja za slovenske prosvetne potrebe. Slovenci so že razpolagali s svojim prosvetnim središčem, v katerem so imeli svoj sedež Dramatsko društvo, Slovensko gledališče, Citalnica, Glasbena šola in številna druga prosvetna društva. Toda vse smo izgubili 1. 1920 s požigom »Narodnega doma«!

Škoda, ki je bila povzročena Slo-

vincem s požigom njihovega prosvetnega središča dne 13. julija 1920, znaša 11.400.000 takratnih lir, kar odgovarja danes vsoti ene milijarde 140 milijonov lir. Italijanska vlada je 1. 1938 dala odškodnino za škodo, ki so jo utrpeli zasebniki — stanovalci palače »Balkana«, ki so postali jugoslovanski državljani, toda slovenskim združenjem niso izplačali niti pare na račun odškodnine! Prizadeta škoda mora biti povrnjena tržaškim Slovincem, ali v denarju ali v naravi z gradnjo novih prosvetnih domov. Italijanski narod je dolžan to storiti; to je njegov narodni dolg nasproti Slovincem.

c) Zaposlitev Slovincem v občinskih uradih

Nerazumljivo je dejstvo, da ni v tržaških občinskih uradih skoro nobenega Slovence! Slovenci tvorijo eno petino prebivalstva tržaške občine in se jim ne more odrekati pravica do zaposlitve v občinski službi. Občinski odbor naj se tega zaveda in naj o tem vodi računa! Skrajni čas je, da se končno tudi Slovincem odpro vrata do občinskih služb. Pravičnost zahteva, da se s Slovenci odslej drugače postopa, in sicer brez vsake diskriminacije.

d) Razlaščenje zemljišč

Zelo radi se poslužujejo v Trstu razlaščenja zemljišč proti volji lastnikov. Zakon o razlaščenju z dne 25. junija 1865, št. 2359, dovoljuje razlastitev tudi za zasebna

del, ali ta dela morajo biti od javne koristi. Zalibog se pojem javna korist večkrat zlorablja.

Slovenski kmetovalci tega ozemlja so razlašeni najboljših zemljišč brez primerne odškodnine. Postavljajo se na ta račun tudi podjetja, ki nimajo nič skupnega z javno koristjo. Ne samo to, temveč se poslužujejo razlastitve v javno korist tudi za dela, ki izpadejo končno kot kolonizacija slovenske zemlje po italijanskih begunčih, kar se n. pr. dogaja z »ribiškimi naseljem« pri Stivanu. Slovenci najodločneje protestiramo proti taki »javni korist«!

K takemu italijanskemu vrtvanju na slovensko zemljo moramo pristevati tudi gradnjo občinskih barak za italijanske begunce v Sv. Križu in na Proseku. Mislim, da bi bili ti begunci občini bolj hvaležni, ko bi bile te barake zgrajene v Trstu ali v tržaških predmestjih kot pa v kraški okolici.

Slovinci hočejo mirno sožitje z Italijani, toda gradnja takih umetnih taborišč in naselij na slovenskem ozemlju je ponoven dokaz raznarodovalnih težej italijanske politike na Tržaškem.

Razlaščenje naših kmetovalcev ima za posledico dvig brezposelnosti, ker kmetovalci brez svoje zemlje samo večajo število naših brezposelnih. Glede na sedanjo krizo kmetijskega podjetja tržaške občine predlagam, naj se ta občinska zemlja razdeli med tržaške kmetovalce v obliki splovinarstva, ker le na ta način bo postalo podjetje aktivno in ne bo več bremenilo občinskega proračuna.

Ob zaključku predlagam:

- 1) Občinski odbor naj se pri ZVU zavzame za objavo novega

POMENKI O PREHRANI

Dr. Bregant Marjan

- 5) Vprašanje vitaminov. Vsaka mešana hrana nam dovaja zadostne količine vitaminov, predvsem:
 - a) kadar hrane preveč ne kuhamo ali pečemo, kar je poleg drugega tudi znak slabe kuhinje;
 - b) kadar ostane voda, v kateri smo kuhali sočivje, sestavni del jedi.
 - c) kadar je v naši hrani dovolj surovih jedi (solate, sadja i. dr.);
 - d) kadar je poraba mleka in mlečnih izdelkov zadosti velika;
 - e) kadar gospodinjne skrbijo za različno hrano;
 - f) kadar gospodinjne ne uporabljajo nesmotrno konzerviranega sočivja in sadja.

V kuharskih solah učo, kako je treba pripraviti jedi, da se prepreči izguba vitaminov; učo pripravljati razne solate, vodijo skrbno račun o važnosti surove hrane in svežega mleka. Vse to je zelo koristno!

Pomen vitaminov v hrani zdravega človeka se vobče pretirava. Kajti prava obolenja zaradi pomanjkanja vitaminov so pri nas, vsaj med odraslimi, redka in kadar se pojavijo, se pojavljajo le kot posledica največjega in večmesnega pomanjkanja vitaminov (n. pr. intermencirni v zadnji vojni). Pozimi in v predpomlad je v hrani določenih slojev brezdvomno le malo vitaminov; toda pretežno jih hrana vsebuje zadostno količino, da prepreči nastanek avitaminoz (obolenj zaradi pomanjkanja vitaminov) pri odraslih. Pomladansko utrujenost lahko smatramo za hipovitaminozo, toda dokazano to ni. Scheunert je

pokazal, da vpliva način kuhanja na en del vitaminske vsebine v hranih (tako n. pr. na vitamin C), ne pa na vsebino celotnih vitaminov. Ljudska hrana pri nas pa obstoja iz približno 12-15 odst. krompirja in krompir izgubi med kuhanjem kvečjemu 50 odst. svojega vitamina C; torej ga v jedi ostane še zadostna količina. Pri tem moramo pa upoštevati, da je položaj pri dojenčku in pri doraščajočem povsem drugačen kot pri odraslem človeku, kajti ta še znatno gradita svoja tkiva.

Pri ljudeh se je v zadnjem času pojavila nekakšna »vitaminska požrešnost«, ki je skrajno nesmotna. Tudi nekateri zdravniki, ki govorijo o »vitaminski poplavi« in o »vitaminskem sunku« (ital.: urto, nem. Stoss) kažejo vse premočno obzira do še v neki meri bajeslovnega učinka vitaminov. Prekomerno določanje vitaminov postane lahko škodljivo, tako je n. pr. dokazal A. Casparis, da dovajanje vitaminov A in B v velikih količinah pospešuje rast rakastih tvor. Zaradi tega naj vedno določi zdravnik, da li je potreba po vitaminih ali ne.

6) Vprašanje surove hrane. K temu vprašanju je le malo pripomniti, kajti v našem načinu prehrane je surova hrana že sama po sebi nekaj dodatka: naši ljudje se nikjer ne hranijo izključno s surovimi niti izključno s kuhano hrano. Surova hrana stavi ljudem velike zahteve in nosi v sebi nepregledne nevarnosti (n. pr. možni okužb). Če bi se ves narod hranil izključno s surovo hrano, bi nastopilo znatno pomanjkanje beljakovin in kuhinjske soli.

V zdravilne svrhe pa v mnogih slučajih z uspehom predpisujejo zdravniki surovo hrano.

Ljudje dandanes kaj radi podležejo propagandi in radi verujejo, da je vse zlato, kar se jim kot tako ponuja. Zavedati se moramo, da se poslužuje propagande tudi prehranbena industrija ter trgovina, samo zato, da se lažje in hitreje iznebijo svojih proizvodov in svojih skladišč.

Tudi za zdravnike velja pravilo, da ne smejo proglasiti nekaj za dobro samo zaradi tega, ker je novo. Pri prehranbenih vprašanjih pa že celo ne smejo pozabiti spričo novosti na dejstva ljudske prehrane, ki koreninijo večina v narodovi zgodovini, deloma pa na znanstvenih izsledkih.

Kratek pregled najvažnejših živil

1) Voda. Naše telo vsebuje 58,5 odst. vode; odvisek izločuje zdravo telo s sečjo, z iztrebki, dalje skozi kožo in skozi pljuča. Za pravilno prebravo in presnovo je potrebno, da so hranila raztopljena v vodi (»oscorpora non aurgunt nisi fluida«); mnogo odpadkov zapusti telo v vodni raztopini (n. pr. v seči).

Vodo zavzijemo predvsem kot pijačo. V prehranbene svrhe nam služi predvsem: a) deževnica, ki je kemično najčistejša, b) studenčnica, ki vsebuje mnogo mineralnih sestavin v obliki bikarbonatov, c) tekoča rečna voda, ki vsebuje manj mineralnih sestavin kot studenčnica.

Voda, ki jo uporabljamo v prehranbene svrhe, mora odgovarjati določenim zahtevam; tako bodi pitna voda popolnoma brezbarvna, brez duha in naj ne bo motna niti v debelih plasteh; dalje naj ne vsebuje preveč apnenčevih in magnezijevih soli. Čeprav te soli niso škodljive človeškemu zdravju, ni voda, ki jih vsebuje preko mere, primerna n. pr. za kuhanje stročnic, ki se v njej ne omeščajo, temveč ostanjejo trde, ker zaradi določenih kemičnih procesov voda ne more priti do škroba. Tudi za pranje ni primerna taka voda, ker se v njej milo obori kot netopljivo apnenčevilo milo.

(Se nadaljuje)

GOSPODARSTVO

Trna plesnoba

Leta 1848 je v Angliji (kjer so gojili trto v vrtovih kakor pri nas cvetlice) vrtnar Tucherer odkril bolezen plesnivosti trnega grozdja in mladik.

To bolezen vsi kmetovalci več ali manj poznamo. Pojavi se že zgodaj, ko je trta poglala komaj par listov. Spoznamo jo po tem, da so listi in trtni zarod kakor posuti s sivim prahom: to je plesen. — Pozneje napada plesen grozdne jagode, ki prav tako izgledajo, kakor bi bila posuta s sivim prahom. Značilno za to bolezen je, da nastopa ob suhem mrzlem vremenu pri samo pet stopinjah toplote kakor ob vsoki vročini. — Škoda nam dela s tem, da se napadene jagode ne morejo več razvijati v rači in polagoma razpokajo, počrni in nato segnjajo čeli grozdi.

Bolezen pobijamo z žveplom. Žveplati moramo prvič že zgodaj, to je, ko so mladice kakih 10 cm dolge. To prvo žveplanje — ki naj bo izdatno — je velike važnosti, ker lahko uniči v kaši glivice plesni. Izvršili ga bomo ob lepem, sončnem, tihem vremenu. Dvoje nadaljnjih važnih žveplanj je med in takoj po cvetju. Žveplanje med cvetjem je važno zato, ker pospešuje oplojevanje, moramo ga pa vršiti s čistim žveplom brez primesi modre galice ali podobnega. Nadaljnja žveplanja bomo vršili po potrebi, nikdar pa ne v času, ko začnejo jagode dozorevati. Razen

prvega moramo vsa nadaljna žveplanja vršiti ob hladnih jutranjih ali večernih urah in nikdar ne med dnevom ob hudi vročini, ker bi nam v tem primeru žveplo, ki se na samem vzge, ožgalo jagode, ki bi se ne razvijale več.

Razen prvega in medvetnega žveplanja, ki jih vršimo s čistim žveplom, bomo ostala žveplanja vršili z žveplom, ki mu dodamo do 10 odst. prahu »Caffarox« ali z že pripravljanim bakrenim žveplom (»zolfo ramato«). Po žveplanju mora biti vsaj en dan sonca, da se žveplo vzge, ker le v tem primeru učinkuje.

V novejšem času je v prometu žveplo, ki se lahko meša med brozgo modre galice (ital.: »zolfo bagnabile«). Prodaja se pod imeni: »Tiosole«, »Tiodite«, »Sulfosole«, »Hidrosol« in mogoče še drugače. Tega žvepla potrebujemo 3/4-1 odst., to je 3/4-1 kg na 100 l brozge modre galice. Tako mešano škropiljenje je zlasti priporočljivo ob prvem in drugem škropljenju trt in pa v deževnem vremenu ne bo došlo uspeha, ko jagode dobijo tako imenovani sadni prah, ker se tedaj tekočina ne prime jagod.

Pšenica

Pšenica je videti letos bolj ali manj bleda ali z deloma rujavimi listi. Vzrok je v prvem primeru preveč dežja, zaradi česar se korenine niso mogle dovolj razviti in tako vrskavati hranilnih snovi, v mnogih primerih pa tudi pomanjkljivo zimsko gnojenje z dušičnatimi gnojili. V drugem primeru, to je, ako so listi deloma porjaveli, je vzrok tudi pomladanska slana.

Sedaj se tem nedostatkom ne da pomagati, ker v tem stanju razvoja ni priporočljivo pšenici gnojiti z dušičnatim gnojilom, ker bi se nam v tem primeru lahko polegla. Pač pa bomo pšenici pognojili z dušikom (najbolje z apnenim nitratom — »nitrate di calcio«), ko bo lista začela poganjati klasje. Porabiti bomo 60-80 kg gnojila na hektar. Pšenici pa ki je lepa črnozelena, ni potrebno gnojiti.

Radio Trst II

- NEDELJA, 6. maja: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. — 12.00 Od melodije do melodije. — 13.00 Glasba po željah. — 18.30 Oddaja za najmlajše. — 21.00 Chopin: Koncert št. 1.
- PONEDELJEK, 7. maja: 18.15 Haydn: Koncert v D Duru. — 19.00 Iz filmskega sveta. — 20.45 Čajkovski: Uvertura 1812. — 21.00 Koncert tenorista Dušana Pertota. — 22.30 Brahms: Simfonija št. 4.
- TOREK, 8. maja: 13.00 Glasba po željah. — 18.40 Rožica Kozem poje otroške pesmi. — 19.00 Muzična pripoveduje. — 21.00 Vzori mladini. — 22.00 Antonin Dvorak: Simfonija št. 2.
- SREDA, 9. maja: 18.15 Dvorak: Koncert za violino. — 19.00 Zdravniški vedež. — 20.00 Evropski koncert. — 20.30 Naša šola. — 21.00 Vokalni kvartet Veseli bratci. — 22.00 Koncert violinista Stefana Nedelčeva.
- ČETRTEK, 10. maja: 13.10 Slovenske narodne izjava pevski duet. 18.15 Glasbeno predavanje. —

- 19.00 Slovenščina za Slovence. — 21.00 Radijski oder. — 23.00 Beethoven: Sonata št. 2.
- PETEK, 11. maja: 13.00 Glasba po željah. — 18.15 Delius: Koncert za violino in orkester. — 19.00 Pogovor z ženo. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 21.00 Mostri besede. — 22.00 Beethoven: Simfonija št. 9.
- SOBOTA, 12. maja: 13.20 Sramel kvintet Veseli godci. — 19.00 Programski periskop. — 20.30 Komentar vojnega položaja na Koreji. — 23.00 Plesna glasba.

Mizarji kmetovalci podjetniki !

Deske smrekove, macesnove in trdithe sov, trame in parkete nudi najugodnejše

CALEA

TEL. 90441 TRST Viale Sonnino, 24